

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI
SPORTULUI
UNIVERSITATEA “1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

**REZUMATUL
TEZEI DE DOCTORAT**

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Prof.Univ.Dr. Mircea Braga**

**DOCTORAND:
Prof. Corina Turcu**

**ALBA IULIA
2010**

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI
SPORTULUI
UNIVERSITATEA “1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

**AUGUSTIN BUZURA.
STUDIU MONOGRAFIC
REZUMAT**

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Prof.Univ.Dr. MIRCEA BRAGA**

**DOCTORAND:
Prof. Corina Turcu**

**ALBA IULIA
2010**

CUPRINS

Argument	4
Cap. I – Bloc – notes biografic	19
Cap. II – Strategii comunicaționale subversive în vreme de cenzură	28
Cap. III – Strategii narative la Augustin Buzura	40
3.1. Formula epică de început - Ipostaza debutului timid	40
3.2. Tipologia narativă	46
3.3. Ipostaza atitudinilor concrete - formula epică	64
3.3.1. Societatea închisă	64
3.3.2. „Recviem” pentru rămășițele ideologiei comuniste	91
3.3.3. Societatea deschisă	97
Cap. IV – Avatururile personajului literar	103
4.1. Personajul literar în romanul modern	103
4.2. Omul ficțional și efectele psihologizării	107
4.3. Omul social	109
4.4. Timp – spațiu – trăire	123
4.5. Măștile ironistului	126
4.6. Optici antagonice	130
4.7. Cel de-al treilea personaj	133
4.8. Universul alegoric	135
4.9. Personajul teză	137
Cap. V – Mărturisiri	142
5.1. Scriitorul ca publicist	142
5.2. Creația și greutatea cuvântului scris	145
5.3. Un jurnal de idei devenite obsesii	148
5.4. Opt eseuri – Alte interpretări	153
5.5. Radiografii	158
5.6. Drumul regăsirii de sine	163
Cap. VI - Pe planșa criticii de întâmpinare	172
6.1. La început de drum	172
6.2. Primul pas	175
6.3. <i>Fețele tăcerii</i> – al doilea pas	180
6.4. <i>Orgolii</i> – al treilea pas	182
6.5. <i>Vocile nopții</i> – pasul patru	184
6.6. Ultimul pas al fricii	186
6.7. Libertatea de expresie	188
Concluzii	193
Bibliografie	199
Anexă	213

Argumentul tezei propune o privire de ansamblu asupra prozei românești din deceniul 1970 - 1980 insistându-se pe schimbările de optică estetică la cei mai importanți scriitori. De asemenea, fixează locul ocupat de Augustin Buzura în contextul deceniului amintit. În această perioadă romanul nu mai este văzut ca o simplă carte de vizită, ci ca un studiu, ca un sondaj sau ca o radiografie. Mijloacele narrative câștigă nu numai cantitativ, ci și calitativ. Romanul adâncește analiza, subiectele provin mai totdeauna din lumea citadină, conștiința neliniștită este motivată nu numai social, ci și psihologic și moral, introspecția face casă bună cu descrierea iar eseul intră în forme epice fără să mai deranjeze. Temele romanelor chiar când au puncte de tangență în social se transformă în dezbateri interioare vizând direct conștiința marcată de conjunctura politică și de spiritul umanist.

În această perioadă se desprinde o gamă impresionantă de stiluri în care se descifrează fructificarea unor lecturi din literatura universală.

Personajele literare apar ca fructele unei noi alianțe misterioase dintre scriitor și realitate. Omul problematizat se caută pe sine într-un spațiu interior, psihic sau moral, și în legăturile multiple cu socialul, filtrat la nivelul experienței proprii. La scriitorii acestei perioade monologul interior este un pretext naratologic pentru a deschide un univers interior în care imaginarul rămâne necontrolabil. Monologul interior își îndeplinește funcția lui de discurs fără auditoriu, în care personajele sunt puse să se exprime liber, în fraze directe, reduse chiar la un minimum sintaxial, pentru a da impresia de obișnuit. Limbajul acestor opere este în general, unul intelectualizat bazat pe alegorie, mit și simbol și nu se adresează unui public de rând, deoarece în condițiile regimului totalitar o literatură destinată unui astfel de lector nu putea avea atributul valorii.

În peisajul literar al secolului al XX-lea Augustin Buzura rămâne una dintre personalități. El reușește să dea la iveală o operă, care la o primă lectură pare să infirme existența opresiunii culturale.

Prozatorul ignoră evazionismul și în locul soluției livești el a ales să construiască o operă în jurul marilor concepte: adevăr, libertate de conștiință, lupta între individ și istorie.

Formula epică a romanelor lui Augustin Buzura de la *Absenții* și până la *Recviem pentru nebuni și bestii* îmbină inconfortul umilinței de intelectual cu tablouri realiste ale epocii comuniste. Obsesia eșecului, alienarea în fața spiritului primar agresiv, încercările de respingere a vinovăției fac din eroii lui Augustin Buzura personaje cheie ale rezistenței individului în fața societății comuniste. Formula romanescă a acestei lupte este aceea a monogului – lupta continuă aparținând individului, indiferent că este vorba despre Mihai Bogdan, Dan Toma, Gheorghe Radu, Carol Măgureanu, Ion Cristian, Ștefan Pinteau, Ioana Olaru, Adrian Coman, Matei Popa – văzut întotdeauna în pragul unui conflict.

O mică mutație în scrisul lui Augustin Buzura se poate observa în ultimul roman, *Raport asupra singurătății*, apărut la Editura Polirom. În acest

roman, lumea este privită tot prin analiza trăirilor lăuntrice ca și în celelalte atâtea numai că, de data aceasta, confruntarea lor nu este una directă cu societatea, ci cu propriul lor angajament față de viață și față de moarte.

În capitolul I intitulat *Bloc - notes biografic* se prezintă cronologic viața și activitatea literară a scriitorului Augustin Buzura. Acesta are o biografie de explorator. Amintirile din copilărie (Ardealul cu ocupația hortystă, scenele cumplite la care a asistat în perioada colectivizării), părinții lui, alte persoane care i-au influențat viața, anii de școală făcuți la început în satul natal Berința, apoi în satul vecin Copalnic – Mănăștur, la liceul Gheorghe Șincai din Baia Mare, perioada în care a locuit în gazdă la doamna Pușcașiu, perioada dintre liceu și facultate, care a fost o perioadă foarte dură pentru tânărul Augustin Buzura, perioada studenției, toate acestea au intrat în metabolismul romanelor sale de mai târziu.

Debutează literar în perioada studenției în revista „Tribuna” în jurul căreia se construiește o bună parte din destinul său de redactor și scriitor. Apoi publică volumul de schițe intitulat *Capul bunei speranțe*, după care a doua carte de proză scurtă, intitulată *De ce zboară vulturul*. Romanele ulterioare *Absenții*, *Fețele tăcerii*, *Orgolii*, *Vocile nopții*, *Refugii* și *Drumul cenușii* îi consolidează poziția de prim plan în cadrul generației sale. Aceste cărți de o valoare incontestabilă i-au adus autorului celebritatea, simpatia și solidaritatea din partea cititorilor. După zece ani de la revoluție autorul publică romanul *Recviem pentru nebuni și bestii*, această carte fiind romanul societății românești de tranziție pe care Augustin Buzura o observă cu aceeași nepărtinitoare vigilență.

În 1992 Augustin Buzura devine membru titular al Academiei Române. Scriitorul a exersat și alte genuri literare, cum ar fi eseul, *Bloc - notes* și memoriile, *Tentația risipirii*. Mai publică încă două volume: *Teroarea iluziei* – convorbiri cu Crisula Ștefănescu, iar ultimul volum apărut în 2009, *A trăi, a scrie* este un volum de interviuri și articole ce se referă la eforturile făcute de Augustin Buzura pentru crearea și impunerea în lume a *Fundației culturale române*, respectiv *Institutul cultural român*, cu editura și publicațiile sale, autorul făcând politica culturală a țării cu mijloacele materiale precare pe care le-a avut. Foarte activ în promovarea culturii române în străinătate, din ce în ce mai tradus în limbi de circulație internațională, citit cu plăcere atât înainte de revoluție cât și după, Augustin Buzura face parte, incontestabil din elita prozei noastre actuale.

În capitolul II intitulat *Strategii comunicaționale subversive în vreme de cenzură* se discută despre credința scriitorilor trăitori în regimuri totalitare în răscumpărarea prin operă. Cu toții știm că literaturile centrale și est europene, intrate în zona de influență a regimului comunist, s-au confruntat cu necesitatea evitării, într-o formă sau alta, a jaloanelor restrictive ce au desenat conturul a ceea ce numim literatură oficială controlată ideologic. Desigur că regimurile totalitare au favorizat clar apariția credinței de răscumpărare prin cultură, prin operă. Dar evaziunea prin estetic nu s-ar fi putut face fără instrumente deja

existente, deoarece ele nu puteau fi inventate peste noapte. Resursele estetice sunt căutate în tehnicile și poeticele occidentale, dar, ele sunt recuperate și din tradiția modernistă interbelică, tot o formă de sincronie cu occidentul, dar una istoricizată deja.

Această mișcare de sincronizare cu tendințele dominante din occident este vizibilă pe la sfârșitul anilor '60 în toate domeniile. Asta nu înseamnă că ideologia comunistă a încetat să mai fie dominantă. În această perioadă majoritatea scriitorilor care au fost puși la index au fost publicați, și ceea ce este din nou important este faptul că miza estetică a trecut în fața mizei ideologice. Această fugă nu este decât o fugă de politică. Dar și această fugă se face diferențiat. În vreme ce proza prin caracterul ei pronunțat denotativ rămâne încă vulnerabilă la combinațiile politicului, poezia devine genul cel mai liber.

Majoritatea cercetătorilor au interpretat ieșirea din dogma realist socialistă și racordarea la valorile literaturii occidentale ca pe o întoarcere în timp. Pe măsură ce presiunea ideologică scade, literatura s-a simțit nevoită să învețe mersul pe jos din nou. Dar izolarea totală a determinat deconectarea de la sursa de alimentare cu tehnicile și ideile occidentale noi, astfel că singura sursă de încărcare a bateriilor cu energii estetice rămâne doar tradiția. Astfel că literatura avea o marotă și un model. Marota se referă la tot ceea ce înseamnă stil prolecutist, iar modelul venea clar din perioada interbelică.

În paralel cu recuperarea operelor și implicit a ideilor moderniste interbelice, un fapt crucial care a accelerat reorientarea literaturii spre valorile occidentale au fost traducerile. Din acest moment nu se mai poate vorbi de o simplă revenire la modelul interbelic ci de o adevărată revenire la modelul cultural occidental, făcându-se loc experimentului. Experimentul românesc presupune mixtura dintre inovație și tradiție. Desigur că în această perioadă nu se poate vorbi de inovații propriu-zise acestea sunt doar experiențe narative timide. Presiunea ideologică a dat filonului experimental o direcție precisă, subversiunea canoanelor funcționând ca tactică de diversiune și rezistență în fața puterii.

De asemenea, în acest capitol se face o distincție clară între experimentalism și novatorism. În timp ce experimentul presupune o explorare progresivă, alimentată de vocația descoperirii și de aspirația către noul absolut, novatorismul poate folosi drept emblemă recucerirea unor mijloace expresive preexistente.

Tot în acest capitol se prezintă modalitățile prin care au încercat scriitorii să ronțăie din dogma comunistă. Aceste modalități sunt ironia și parodia. Se vorbește în acest caz de o proză scrisă cu ochii pe cititor, ce se anunță a fi îmbibată cu diferite șiretlicuri lingvistice prin care autorul face semne discrete cititorului. Sunt situații în care singura posibilitate de a evada dintr-o societate meschină este ironia. Acesta este un mod de exprimare prin care se poate trage un semnal de alarmă asupra pericolului reprezentat de limitarea accesului la informație. Literatura, ca formă de manifestare a expresiei umane care își permite mai multe libertăți este esențial ironică,

adoptând o atitudine de permanentă distanțare față de toate formele de expresie puse la dispoziție de limbă. În acest scop a trebuit să se dezvolte o limbă specifică, un limbaj subversiv pentru tratarea unor subiecte interzise.

Pe lângă subversiunea prin ironie, mai există și subversiunea prin parodie, care servește literaturii ajutând-o să fie în locul exprimării libere a conștiinței umane.

Capitolul III *Strategii narrative la Augustin Buzura* include trei subcapitole.

În primul subcapitol intitulat *Formula epică de început – ipostaza debutului timid* se discută despre opera de început a scriitorului. Augustin Buzura debutează în volum cu *Capul bunei speranțe* care impune deja câteva dintre motivele devenite predilecte în opera de maturitate: tentația absolutului, obsesia dezacordului dintre individ și mediu. Cel de-al doilea volum intitulat *De ce zboară vulturul* poate fi privit ca un generator de nuclee pentru romanele de mai târziu.

În al doilea subcapitol intitulat *Tipologia narativă* se discută despre autorul concret în persoana lui Augustin Buzura care realizează o proiecție literară despre sine însuși. Această proiecție literară despre sine însuși este materializată într-un autor abstract care este producătorul unei scrieri românești pe care o transmite destinatarului său, receptorul. Autorul abstract reprezintă sensul profund, semnificația de ansamblu a operei literare, iar cititorul abstract funcționează ca imagine a destinatarului propus, iar pe de altă parte ca imagine a receptorului ideal. Astfel, Augustin Buzura ca personalitate literară este autorul concret. Elaborând un act al scrierii, al cărui rezultat este textul narativ el devine un autor abstract care proiectează în scriere o imagine artistică. Cel care dă glas acestei imagini este naratorul.

La Augustin Buzura se produce o combinație între narator și personaj, pentru că se produce o combinație între funcția de reprezentare, de control și funcția de interpretare. Funcția de reprezentare o are în elaborarea unei instanțe narrative, funcția de control fiindcă el poate regiza structura textului și funcția de interpretare că el poate manifesta poziția ideologică.

Tipologia narativă dedusă din opoziția funcțională dintre narator și actor poate fi clasificată în două forme narrative de bază: narațiunea heterodiegetică când naratorul este diferit de actor, și homodiegetică când unul și același personaj îndeplinește o funcție dublă.

Originalitatea lui Augustin Buzura reiese din faptul că a realizat o combinație între cele două tipuri narrative, iar în cadrul lor a inclus amestecul tipului narativ auctorial, când centrul de orientare se situează pe narator, cu tipul narativ actorial când centrul de orientare coincide cu un actor.

Fluxul memoriei involuntare face posibilă nararea unor întâmplări în care se face trecerea de la narațiunea homodiegetică a unui eu narant narator, la observarea comportamentului din trecut, adresându-se sieși la persoana I. Se mai folosește, de asemenea tehnica încadrării povestirii în ramă, cum este retrospectivitatea morții Magdalenei.

Un alt procedeu îl constituie monologul interiorizat în confesiuni prin refuzul lui Mihai Bogdan de a fi conlocutorul vecinului său. Uneori retrospectivitatea se îmbină cu anticiparea prin alternarea timpurilor trecut cu cel viitor. De o mare modernitate este utilizarea metanarațiunii – la nivelul discursului, care presupune un locutor și un interlocutor. Primul se referă la el însuși prin persoana I și se adresează ascultătorului prin persoana a II-a singular, pune în evidență momentul enunțării care este timpul prezent, se referă la propriul proces al enunțării și emite o judecată personală.

La Augustin Buzura folosirea imperfectului face trecerea între diferite plăci ale memoriei.

În *Orgolii* textul romanului este construit pe plurivocitatea trecutului și cea a prezentului. Eroii lui Augustin Buzura încearcă să se mărturisească unul altuia, să-și explice deciziile luate cândva, utilizând tehnica discursului argumentativ și sperând astfel să obțină eliberarea de povara trecutului. De o factură specială în roman este jurnalul infirmierului delator, care ar putea fi socotit roman în roman, acest jurnal fiind un bun exemplu privind îmbinarea tehnicii narative homodiegetică cu cea heterodiegetică. Naratorul introduce citatul și stilul direct, dialogul între personaje, care să-i confirme propriile supoziții și care să-i întrețină orgoliul, dar și stilul indirect sugerând incoerența stilistică la nivel frazeologic.

Un alt element de modernitate în opera lui Augustin Buzura este prezența stilului indirect liber care combină în proporții variabile mărcile vorbirii directe cu mărcile vorbirii indirecte. Monologul interior redă imaginea gândurilor și a trăirilor pe care le înregistrează personajul, dar a căror exprimare nu se adresează nimănui decât sie însuși. Prin această tehnică, Augustin Buzura a atins un adevărat prag al adevărului psihologic, înregistrarea gândurilor așa cum apar în planul conștiinței, iar rupturile de ritm, relaxarea sintaxei, discontinuitatea și redundanța nu fac decât să definească stilistic domeniul monologului interior.

La Augustin Buzura, în *Refugii* ne întâmpină o modalitate de a nara uimitoare, Ioana Olaru ne prezintă reverberațiile unor flash-back-uri ale memoriei, în calitate de eu - narant prin propria ei conștiință dar și de eu narat care a produs și a suferit un impact atât în conștiință, cât și în subconștient. Prin fluxul memoriei involuntare Ioana ne prezintă impresiile lui Iustin, ca și cum ar fi realizate din perspectiva lui, redând propriile lui gânduri.

În *Raport asupra singurătății* perspectiva narativă este clar una subiectivă, iar protagonistul doctorul Casian Robert devine într-o oarecare măsură un alter - ego al naratorului. În roman, destinul acestui doctor este recompus fragmentar intercalând timpul psihologic cu cel linear cronologic. Prima parte a romanului stă sub pecetea dualității viziunilor. Cea dintâi marcată grafic prin caractere italice, înregistrează memoria diaristică, tonalitatea fiind una reflexivă, prin angrenarea unui dialog ficțional cu moartea., în vreme ce prezentul conține o textură epică cârtiruită evenimentialului.

Al treilea subcapitol intitulat *Ipostaza atitudinilor concrete* conține alte trei paragrafe intitulate: *Societatea deschisă, Recviem pentru rămășițele ideologiei comuniste și Societatea deschisă.*

Societate închisă reprezintă concret România comunistă. Dinamica narativă a reluării în primele romane este motivată de existența unei hărți a lumii ficționale, aceeași în toate romanele care administrează întreaga substanță epică. Traseele acestei hărți sunt bine determinate: descoperirea adevărului, salvarea demnității și a conștiinței, dreptul la destin, eliberarea de frică și de tăcere, recucerirea speranței, înfruntarea monștrilor personali și ai celor sociali. Marcajele acestor trasee, bine determinate de la început sunt mai ales de natură psihică, dar cu revers în social. Pe linia lor, nu atât labirintică, cât tensionată, insistând în ocolșuri și reveniri, în urcușuri și coborâșuri circulă eroii Mihai Bogdan, Dan Toma, Radu Gheorghe, Carol Măgureanu, Ion Cristian, Ștefan Pinte, Adrian Coman, David Helgomar, Ioana Olaru.

Romanul *Absenții* este edificat pe două acțiuni asimetrice și două biografii opuse, contrastante. Prima acțiune are în centrul ei pe medicul Mihail Bogdan, narator și personaj principal la institutul de psihiatrie din București. A doua acțiune se desfășoară greoi, în funcție de rememorările obsesive ale profesorului de istorie, vecinul de apartament a lui Mihai Bogdan. Mihai Bogdan este martorul involuntar al confesiunii. Cele două acțiuni sunt realizate prin mijloace lingvistice deosebite. Mihai Bogdan meditează la propria existență prin monologul interior iar în limbajul profesorului de istorie se împletesc armonios sau discordant discursul analitic și monologul rostit cu voce tare.

Fețele tăcerii este tot o confesiune a personajului central. Aici ziaristul Dan Toma reconstituie câteva biografii și astfel motivează trecutul. Existența eroului este comparabilă cu cea a lui Mihai Bogdan. Ca și acesta, Dan Toma nu face concesii în planul existenței intime sau în cel al vieții sociale. Deosebirea este doar una de perspectivă. Dacă *Absenții* este cartea unicului personaj, *Fețele tăcerii* include cel puțin trei biografii substanțiale.

Orgolii este cartea chirurgului Ion Cristian, generos, voluntar, în directă înfruntare a destinului, al său și al celorlalți.

Vocile nopții nu se deosebește fundamental de romanele precedente. Ceea ce aduce nou față de celelalte romane este o mai bună cuprindere a problemelor sociale și morale. Ștefan Pinte, protagonistul romanului abandonează facultatea. Motivele sunt diverse: inundațiile care provoacă dificultăți familiei, colegii și prietenii sunt insuportabili de obtuzi.

Starea de incertitudine în care se află personajul nu-și găsește paleative decât în conștiința mereu lucidă a eroului. El este un revoltat care încearcă să reziste efectelor paralizante ale unui timp ostil. Ostilitatea îmbracă profiluri diverse: somnul nu-și mai exercită funcția reechilibrării interioare, visele sunt semne ale obsesiilor, convingerile lui Ștefan Pinte vin în irevocabilă contradicție cu superficialitatea oportunistă a celorlalți.

Cu primul volum din ciclul *Zidul morții*, intitulat *Refugii*, Augustin Buzura regăsește spațiul narativ, structura umană și recuzita procedeele din primul său roman, *Absenții*. În *Refugii*, Augustin Buzura trasează liniile de forță ale unei problematice care nu a încetat de atunci să-l preocupe și conturează profilul unui personaj, Ioana Olaru, aflat la punctul de frontieră al existenței supunând examenului sever al unei conștiințe lucide, definită printr-un complex al lucidității, tot ceea ce reprezintă trecutul și tot ceea ce înfățișează viitorul : agitația fără finalitate, lipsa oricărei certitudini, a unui cât de fragil ax existențial, frica și fuga de sine, pulverizarea ființei interioare, teroarea informului și sentimentul dramatic al agresivității realului.

În *Drumul cenușii* firele narrative din *Refugii* se împletesc oarecum artificial prin reducerea lor la un singur individ, ziaristul Adrian Coman, persoana I în roman, care trebuie să le rezolve pe toate, să afle adevărul despre justițiarul David Helgomar, și în același timp să redeschidă cazul Ioanei Olaru prin interviurile luate sinucigașului Sabin. Romanul începe cu povestea acestui ziarist de care nu se vorbea în precedentul volum. În prezentul relatării, el este în concediu undeva, unde a revenit, acolo unde fusese umilit și cunoscuse împlinirea pe care nu o credea posibilă. În rest, biografia lui e banală, de 15 ani lucrează la o gazetă, colaborează sporadic și la presa centrală și nicăieri nu excelează.

Recviem pentru rămășițele ideologiei comuniste păstrează atmosfera bine conturată din romanele anterioare, tensiunea epică, aglomerarea de întâmplări, răsturnările de situații și reflecțiile abundente pe marginea lor. În carte socialul și istoricul abundă cu scopul de a configura o lume în care eroul romanului Matei Popa, un nou neadaptat își consumă energia pedalând în gol la angrenajul unei lumi care se mișcă mult, fără a-și schimba natura coruptă.

În ultimul paragraf din acest volum este analizat romanul *Raport asupra singurătății* un roman confesiune al scriitorului Augustin Buzura unde notele singurătății dețin și o componentă epică dinamică din care sunt eludate anomalii ante și post decembriste.

Capitolul IV, *Avatarurile personajului literar*, include nouă paragrafe.

În primul paragraf *Personajul literar în romanul modern* este conturat tabloul general al creației epice postbelice, ce se caracterizează printr-o heterodoxie stilistică vădind coexistența celor mai diverse formule românești. După declinul provocat de instaurarea schematismului și a dogmatismului estetic, romanul românesc cunoaște o nouă etapă de avânt. Aportul valoros al romancierilor Marin Preda, Dumitru Radu Popescu, Nicolae Breban, Alexandru Ivasiuc, Augustin Buzura va marca o adevărată resurrecție a genului, la Augustin Buzura problema libertății interioare constituind o temă predilectă.

În paragraful *Omul ficțional și efectele psihologizării*, sumara trecere în revistă a succeselor înregistrate de către unii scriitori din perioada interbelică, oglindește transformarea omului ficțional dintr-un caracter clasic, conceput schematic ca entitate socială fixă, într-o personalitate complexă, înzestrată cu capacitatea de a se interioriza și de a-și analiza propriile

complicații sufletești. De fapt, eroii romanelor de tip analitic sunt obsedați de ideea propriei identități. Prin intermediul noilor metode românești, precum monologul interior, pluriperspectivismul, modernii reușesc să pătrundă în abisurile conștiinței.

În cel de-al treilea paragraf *Omul social* se vorbește pe larg despre revolta eroilor lui Augustin Buzura ce evoluează de la particular la general.

În paragraful *Timp-spațiu-trăire* se ia în discuție problema timpului și a spațiului literar la Augustin Buzura. Ingenioasa utilizare a valorilor stilistice ale timpurilor verbale, în cadrul romanelor sale, contribuie la radiografia eroului dilematic. Folosirea formelor verbale de prezent, în monologuri, confesiuni și dialoguri – anchete, implică o egalizare a timpului scriiturii cu cel al lecturii și determină totodată conectarea directă a cititorului la timpul acțiunii. Discuțiile contradictorii dintre eroii inadaptabili și exponenții răului social au la bază lupta pentru dreptul la individualitate și libertate interioară. Astfel, pe lângă prezentul scenic deosebit încă un timp al prezentului, acela al trăirilor afective. Criza de conștiință a inadaptatului revoltat tinde să se situeze într-un prezent dramatic continuu. Se creează un spațiu al simultaneității care contribuie la propagarea neîntreruptă a vibrațiilor interioare.

La Augustin Buzura, prezentul este și timpul descrierilor. Caracterul pregnant vizual al imaginilor vorbește despre o înstrăinare a conștiinței eroului, privată de accesul la realitatea exterioară. Drama alienării se profilează cu mare claritate pe un fundal total neprimitor. Fragmentarea mișcării evenimentiale prin introducerea descrierilor sugerează gradul minim de participare a personajului la spațiul existent în jurul lui.

Relevante sunt și funcțiile stilistice ale imperfectului Treckerile repetate ale eroilor de la stările depresive la cele de revoltă și exaltare sunt exprimate, de regulă, la Augustin Buzura prin imperfectul indicativului. Repetarea acestor forme încetinește ritmul narațiunii și scoate în relief valoarea aspectuală a evenimentelor. În calitatea sa de timp al duratei, cum este numit, imperfectul reprezintă o acțiune în proces de desfășurare și contribuie la crearea unei atmosfere de continuitate. Spre deosebire de alte aspecte ale trecutului, imperfectul nu conferă narațiunii un caracter de finalitate, fiind de fapt un timp al indeterminării.

Prin funcția sa evocatoare, imperfectul readuce în memoria eroului dilematic imaginile trecutului. Amintirile reînvierii, acele flash-back-uri – participă la construirea spațialității cadru, în care se va înscrie evoluția spirituală a eroului.

Spațiul crizei pune în lumină semnificațiile simbolice ce se degajă la intersecția spațiului fizic cu cel psihologic. Imposibilitatea non - conformistului de a transcende spațiul închis al crizei se face simțită o dată cu deschiderea narațiunii. Interioarele reci, ostile, limbajul vulgar compun, chiar de la început, o atmosferă sufocantă. Eliminarea, chiar de la început, a pitorescului din tabloul general al operei ne determină să constatăm o predilecție anume față de latura urâtă a existenței. Autorul este decis să coboare până în infernul existenței

umane pentru a depista fărâmele de adevăr încă neatinse de forțele malefice ce dirijează din umbră confuzia generală.

În cel de-al cincilea paragraf *Măștile ironistului* ne referim la virtuozitatea ironică a lui Augustin Buzura, calitate remarcată de criticii consacrați. Mereu tensionați, eroii din romanele lui Augustin Buzura, găsesc în ironie și satiră o rară posibilitate de a se sustrage cotidianului. Acești însetați de adevăr resimt o vagă satisfacție la ideea asocierii lumii cu un spectacol de teatru de prost gust. Ambianța degradantă le lasă impresia unei lumi deghizate. Portretele persoanelor adaptabile conturate în imaginația protagoniștilor, se reduc, de regulă, la câte o trăsătură dominantă, relevând tipul birocratului.

În *Optici antagonice* este discutată problema perspectivelor narative din romanele lui Augustin Buzura, în special cu aplicație pe *Fețele tăcerii* subiect cu deschidere largă, permițând o nouă evaluare a scriiturii prozatorului.

Ca peste tot în proza lui Augustin Buzura, conflictul care stă la baza intrigii nu poate fi soluționat. Vocile personajului angajate în dezbateri tind să se anuleze reciproc pe parcursul a sute de pagini, pentru a se dovedi imposibile și străine. Ziaristul Dan Toma, devenind arbitru în conflictul Radu - Carol, refuză să se pronunțe în favoarea vreunui. Personaj dilematic, el nu face decât să illustreze complexitatea problemelor cu care se confruntă. Conștiința sa, univers de fuzionare a opticilor antagonice reverberează realitatea vremii.

Cel de-al treilea personaj se referă la teatralitatea epicului, proces în cadrul căruia protagoniștii refuză temporar rolul de participanți la acțiune, pentru a deveni spectatori detașați ai lumii ca teatru. Optica teatrală pune în lumină eul interior, personajul spectator numit de Vasile Popovici Cel de-al treilea personaj având rolul de a cataliza declanșările afective și de a evalua gravitatea evenimentelor petrecute în scenă.

Universul alegoric, penultimul paragraf din acest capitol se referă la romanul *Drumul cenușii* și este consacrat călătoriei cu valoare inițiativă întreprinsă de protagonistul romanului mai sus amintit, Adrian Coman. În absența unei motivații realiste, demersul narativ tinde spre alegorie, de aici observațiile unor critici privind neverosimilitatea situațiilor și schematismul personajelor. Evenimentele din roman sunt supuse unei strategii algorizante, care le depărtează de adevărul realității concrete.

Personajul teză, ultimul paragraf al acestui capitol, dovedește că creația romanică din toate timpurile, ca model de reflectare a realității este inevitabil tezistă. Actul de creație literară reprezintă, în fond, un metabolism specific al autorului al cărui concepție despre viață este modelată de realitățile sociale, politice filosofice, epice sau pedagogice cu care vine în contact. În operele sale, scriitorul este, în primul rând, preocupat să expună și să explice modul său propriu de expunere și de receptare a informațiilor multiple provenite din mediul ambiant, concepția sa despre viață. Personajele cu care își populează scrierile sunt obținute fie în urma unui proces de selecție din realitatea înconjurătoare a acelor oameni reali care slujesc cel mai bine demonstrației, fie elaborate în special în vederea argumentării tezei, ceea ce nu

înseamnă că personajul literar nu poate căpăta viață proprie. Personajul creat este un model, a cărei perfecțiune depinde numai de scriitor.

Pe de altă parte, asistăm la procesul nedisimulat prin care scriitorul selectează ceea ce convine tezei lui, nepermițând abateri de la traseul conturat. Personajul nu e lăsat să se desfășoare în voia lui și să gândească ce vrea despre situațiile în care este pus, ci este obligat să exteriorizeze ceea ce gândește autorul despre acesta. Universul interior al personajelor se organizează în funcție de comentariul naratorului, comentariu care se dezvăluie limpede, ca fiind îndatorat intențiilor autorului, și nu actelor independente ale personajelor.

Capitolul al cincilea, *Mărturisiri* include șase paragrafe.

În primul paragraf intitulat *Scriitorul ca publicist* se realizează un portret al scriitorului. În gazetăria lui Augustin Buzura totul este expus direct cu o masivitate a formulării ce impresionează mai mult decât artificiile verbale. El merge drept la țintă, fără ocolișuri diplomatice. Verva nu lipsește, totuși, dar e una rece, de idei, tensionată de năzuința construcției abstracte. El vede în scriitor un luptător și în gazetărie o profesiune de conștiință. Când spunem Augustin Buzura spunem seriozitate, constanță, consecvență, stabilitate a sentimentelor, gravitate și adevăr.

În *Creația și greutatea cuvântului scris* sunt urmărite cu mare interes mecanismele complexe care generează actul creator, și prin relație, psihologia insului care scrie. Augustin Buzura pretinde scriitorului efortul neconținut de rafinare intelectuală și capacitate neslăbită de absorbție. Scriitorului îi place enorm să se bată, să străbată zone noi, să cerceteze și să cunoască.

Paragrafele trei și patru din acest capitol reprezintă de fapt o analiză a volumul de eseuri intitulat *Bloc- notes*. În aceste paragrafe se comentează o serie de teme, teme ce sunt legate intim de laboratorul creației proprii, distilând o experiență și propunând idei generale despre spațiul românesc, statutul personajului, finalitatea scrisului, relația creator- cititor, dificultăți ale ieșirii din dogmă.

În penultimul paragraf intitulat, *Radiografi* se subliniază lipsa de preocupare a scriitorului pentru tehnica romanescă, considerând că esențial este să spui adevărul despre condiția omului cu mijloacele care convin artistului. Astfel literatura, pentru scriitori ca Augustin Buzura, este mai mult decât o simplă literatură. Se simte imediat angajamentul total, participarea, solidarizarea dintre trăire, existență și scriere, care este de fapt o transcriere, un mod de a fi și de a se exprima critic și autentic. Romanul devine astfel o carte cu mai multe dimensiuni care refuză angajarea în aventura romanescă, refuză condiția literară imaginară și împinge analiza morală în zone foarte puțin frecvente.

Drumul regăsirii de sine, ultimul paragraf al acestui capitol, este consacrat analizei volumului de memorii intitulat, *Tentația risipirii*, precum și interviului acordat Aurei Christi numit *Teroarea iluziei*.

Cartea de confesiuni intitulată *Tentația risipirii* este un volum alcătuit din diverse articole ce se deschide cu un capitol intitulat *Precizări incomode*,

impuse de împrejurările exterioare ale vieții, determinându-i nevoia clarificării și consumării unor neliniști mai vechi acumulate. Cartea este un act de dreptate personală față de numeroasele frustrări și dezamăgiri pe care le-a îndurat. Volumul conține, de asemenea, un compartiment de interviuri, în care autorul se pronunță, asupra diverselor aspecte ale moravurilor românești, mai vechi și mai recente, revine, punctual la anumite probleme dezbătute în articolele din prima secțiune, adăugând amănunte din biografia sa de romancier și de administrator al celei mai performante instituții de cultură română.

Teroarea iluziei este o carte de convorbiri cu Crisula Ștefănescu în care secvențele sunt minuțios rechemate din memorie, astfel încât dialogul purtat între cei doi devine instrument de evaluare a parcursului general al protagonistului și a parcursului culturii din România.

Ultimul capitol *Pe planșa criticii de întâmpinare* include șapte paragrafe toate referitoare la receptarea critică a operei lui Augustin Buzura. Cu privire la opera acestuia există ample comentarii, recenzii, texte critice semnate de cercetătorii marcanți ai narațiunii. S-a vorbit cu admirație și simpatie despre literatura dezbateră a prezentului concepută de prozator, există însă și poziții negative, cei drept puține, bazate pe mai multe idei, una dintre ele fiind aceea că experiențele parcurse de autor reiau personaje oarecum unilaterale, mereu repetate. Cele mai multe voci acceptă, însă, valoarea demersului romanesc al lui Augustin Buzura. Autorul a susținut romanul contemporan în sine, încercând să reziste pentru a depune mărturie despre un timp și spațiu cu mijloacele artistice cele mai adecvate.

În concluzie, Augustin Buzura este consecvent cu sine. El și-a dorit și a reușit să fie un creator de cultură autentică și aceasta într-un timp aproape imposibil, dacă ne raportăm la perioada comunistă, perioadă în care au apărut grelele sale romane. Astăzi încearcă gesturi în aceeași direcție, din nou în vremuri nepropice, deși din cu totul alte motive, reușind de cele mai multe ori.

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ SELECTIVĂ

B1. Bibliografie critică în volume

1. Apolzan, Mioara, *Romane și romancieri din deceniul 8*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979
2. Ardeleanu, Virgil, *Mențiuni*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978
3. Braga, Mircea, *Pe pragul criticii*, Sibiu, Editura Pranspres, 1992
4. Braga, Mircea, *Teorie și metodă*, Sibiu, Editura Imago, 2002
5. Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas, 1999
6. Cioculescu, Barbu, *Lecturi de vară, lecturi de iarnă*, București, Editura Vreamea, 2003
7. Ciobanu Nicolae, *Panoramic*, București, Editura Cartea Românească, 1972
8. Cordoș, Sanda, *Literatura între revoluție și reacțiune, : Problema crizei în literatura română și rusă a secolului al XX-lea*, Cluj –Napoca, Editura Dacia, 2002
9. Cosma, Anton, *Romanul românesc contemporan*, București, Editura Eminescu, 1988
10. Coșeriu, Eugenio, *Deontologia și etica limbajului*, în Prelegeri și conferințe, 1992 – 1993, Iași..
11. Christi, Aura, *Banchetul de litere*, București, Editura Ideea Europeană, 2006
12. Cristea – Enache, Daniel, *Concert de deschidere*, București, Editura Fundației Culturale Române, 2001
13. Cristea, Valeriu, *Domeniul criticii*, București, Editura Cartea Românească, 1976
14. Cristea, Valeriu, *Interpretări critice*, București, Editura Cartea Românească, 1970
15. Cristea, Valeriu, *Modestie și orgoliu*, București, Editura Eminescu, 1984
16. Crohmălniceanu, Ovid, S., *Al doilea suflu*, București, Editura Cartea Românească, 1989
17. Croitoru, Alina, *Literatura Română, Rezumate alr textelor narative și dramatice studiate la liceu*, București, Editura Humanitas Educațional, 2005
18. Cubleșan, Constantin, *Efigii pe nisipul vremii*, Cluj – Napoca, Editura Clusium, 2005
19. Dimiseanu, Gabriel, *Fragmente contemporane*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004
20. Dimisianu, Gabriel, București, *Opinii literare*, Editura Cartea Românească, 1978
21. Dimisianu, Gabriel, București, *Lecturi libere*, Editura Eminescu, 1983
22. Dimisianu, Gabriel, București, *Nouă prozatori*, Editura Eminescu, 1977
23. Dimisianu, Gabriel, București, *Subiecte*, Editura Eminescu, 1987
24. Dimisianu, Gabriel, București, *Valori actuale*, Editura Eminescu, 1974
44. Dobrescu, Alexandru, Iași, *Foiletoane 2*, Editura Junimea, 1981
25. Duda, Gabriel, *Analiza textului literar*, București, Editura Humanitas, 2009

26. Glodeanu, Gheorghe, *Măștile lui Proteu: Ipostaze și configurații ale romanului românesc*, București, Editura Libra, 2005
27. Holban Ion, *Istoria literaturii române contemporane, Vol 2, Proza.*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2006
28. Holban, Ioan, *Profiluri epice contemporane*, București, Editura Cartea Românească, 1987
29. Hutcheon, Linda, *A theory of parody, Urbana and Chicago century*, Art Forms University of Illinois Press, 1985
30. Iorgulescu, Mircea, *Firescul ca excepție*, București, Editura Cartea Românească, 1979
31. Iorgulescu, Mircea, *Al doilea rond*, București, Cartea Românească, 1976
32. Iorgulescu, Mircea, *Ceara și Sigiliul*, București, Editura Cartea Românească, 1982
33. Iorgulescu, Mircea, *Rondul de noapte*, București, Editura Cartea Românească, 1974
34. Iorgulescu, Mircea, *Scriitori tineri contemporani*, București, Editura Eminescu, 1978
35. Lefter, Ioan Bogdan, *Primii postmoderni : Școala de la Târgoviște*, Pitești, Editura Paralela 45, 2003
36. Lintvelt, Jaap, *Încercare de tipologie narativă. Punctul de vedere. Teorie și analiză*, traducere de Angela Martin, București, Editura Univers, 1994
37. Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică*, vol. I, Brașov, Editura Aula, 2000
38. Martin, Mircea, *Generație și creație*, Reșița, Editura Timpul, 2000
39. Mușat, Carmen, *Strategiile subversiunii: Descrierea și narațiunea în proza postmodernă românească*, Pitești, Editura Paralela 45, 2002
40. Pamfil, Alina, *Spațialitate și temporalitate*, Cluj – Napoca, Editura Dacopress, 1983
41. Popovici, Vasile, *Eu, personajul*, București, Editura Cartea Românească, 1988
42. Popper, K.R., *Societatea deschisă și dușmanii ei*, vol. I, traducere de D. Stoianovici, București, Editura Humanitas, 1993
43. Regman, Cornel, *Explorări în actualitatea imediată*, București, Editura Eminescu, 1978
44. Regman, Cornel, *Patru decenii de proză literară românească*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004
45. Sângiorzan, Zaharia, *Conversații critice*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980
46. Sălcudeanu, Nicoleta, *Pasiențe*, Editura Fundației Culturale Ideea Europeană, București, 2005
47. Simion, Eugen, *Scriitorii români de azi*, București, Editura Cartea Românească, 1974
48. Simion, Eugen, *Scriitorii români de azi*, Vol.IV, Chișinău, Editura David-Litera, 1998
49. Simuț, Ion, *Arena actualității*, Iași, Editura Polirom, 2000

50. Simuț, Ion, *Critica de tranziție*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1996
51. Simuț, Ion, *Diferența specifică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982
52. Simuț, Ion, Augustin Buzura – monografie, Brașov, Editura Aula 2002
53. Simuț, Ion, *Reabilitarea ficțiunii*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004
54. Spiridon, Monica, Lefter Bogdan Ion, Crăciun Gheorghe, *Experimentul literar postbelic*, Pitești, Editura Paralela 45, seria Eseuri, 1998
55. Ștefănescu, Alex, *Istoria literaturii române contemporane: 1941 – 2000*, București, Editura Mașina de scris, 2005
56. Tomuș, Mircea, *Mișcarea literară*, București, Editura Eminescu, 1981
57. Tudoreanu, Ruxandra, *Personajul dilematic la Augustin Buzura*, Chișinău, Editura Arc, 1999
58. Ungureanu, Cornel, *Proza românească de azi*, București, Editura Cartea Românească, 1995
59. Vlad, Ion, *Convergențe*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972
60. Vlad, Ion, *Lectura romanului*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983

B2. Articole și studii apărute în periodice

1. Anghelescu, Mircea, [Recenzie], în “România liberă”, 21, nr. 5740, 29 mar. 1963, p.2
2. Bălu, Ion, Fețele tăcerii – *Roman al timpului interior*, în “Viața românească”, 100, nr. 3 -4, mar. – apr. 2004, p. 168 – 173
3. Bălu, Ion, *Organizarea textului narativ în “Absenții”*, în “Convorbiri literare”, 135, nr. 10, oct. 2001, p.26
4. Bălu, Ion, *Un experiment psihopatic*, în “Contemporanul – ideea europeană”, 16, nr. 9, sep. 2005, p. 9, 36
5. Boca, Mariana, *Augustin Buzura și ficțiunile societății închise*, în “Vatra”, 31, nr. 3-4 mar.- apr, 2004, p.71- 75
6. Buduca, Ioan, *Sociologia mentalităților*, în “Amfiteatru”, 15, nr. 7, iul. 1980, p. 11
7. Criș, Mariana, *Scriptorul aflat sub povara timpului*, în “Luceafărul”, nr. 27, 16 iul. 2003, p.7
8. Cristea, Valeriu, [Recenzie], în “Gazeta literară”, 13, nr.25, 23, iun. 1966, p.2
9. Cristea-Enache, Daniel, *Sectorul suflete (I-II)*, în “România literară”, 40, nr. 5, 8 feb. 2008, p. 11; nr. 6, 15 feb. 2008, p. 11
10. Cubleșan, Costantin, *Un roman despre dragoste, viață și moarte*, în “Astra”, Anul IV, nr.33, aug. 2009, p. 13
11. Damian, S.; Cristea, Valeriu; Piru, Alexandru; Ungureanu, Mihai; Iorgulescu, Mircea, *Cinci critici despre o carte*, în “România literară”, 4, nr. 10, 4 mar. 1971, p.4-5
12. Deciu, Andrea, *Paradoxul politeței*, în “România literară”, 25, nr. 20, 21-27 iul. 1992, p. 11
13. Dimisianu, Gabriel, [Recenzie], în “România literară”, 18, nr. 17, 25 apr. 1985, p. 5

14. Dimisianu, Gabriel, *“Scrisul” o mărturie*, în *“România literară”*, 14, nr.41, 8 oct. 1981, p.4
15. Enescu, Radu, [Recenzie], în *“Familia”*, 7, nr. 5, mai 1971, p. 4, 11
16. Guga, Silviu, [Recenzie], în *“Orizont”*, 17, nr. 12, dec. 1966, p.80-81
17. Holban, Ioan, [Recenzie], în *“România literară”*, 18, nr. 38, 19 sep. 1985, p. 5
18. Iorgulescu, Mircea, [Recenzie], în *“România literară”*, 4, nr. 8, 18 feb. 1971, p.14
19. Iorgulescu, Mircea, *Portretul scriitorului ca publicist*, în *“România literară”*, 39, nr. 11464, 8 sep. 1981, p.2
20. Iorgulescu, Mircea, *Problematică și construcție*, în *România literară*, 10, nr. 25, 23 iun. 1977, p.5
21. Iorgulescu, Mircea, *Romanul unei lumi deraiate*, în *“România literară”*, 38, nr. 19, 18-24, mai 2005, p. 18
22. Lazăr, Monica, [Recenzie], în *“Iașul literar”*, 17, nr. 6, iun. 1966, p.97-98
23. Lazăr, Monica, *Un debut valoros*, în *“Pentru socialism”*, 13, nr. 2874, 13, apr. 1963, p.3
24. Lungu, Ion, [Recenzie], în *“Tribuna”*, 10, nr.5, 14 apr. 1966, p.3
26. Lungu, Ion, *Promisiunile debutului*, în *“Tribuna”*, 7, nr. 12, 21 mar. 1963, p.3
27. Manolescu, Nicolae, [Recenzie], în *“Contemporanul”*, nr. 11, 12 mar. 1971, p.3
28. Manolescu, Nicolae, [Recenzie], în *“România literară”*, 13, nr. 36, 4 sep. 1980, p. 6
29. Manolescu, Nicolae, [Recenzie], în *“România literară”*, 17, nr. 36, 6 sep. 1984, p. 9
30. Manolescu, Nicolae, *Doi tineri prozatori*, în *“Contemporanul”* nr. 11, 15 mar. 1963, p.3
31. Manolescu, Nicolae, *Romanul de moravuri*, în *“România literară”*, 10, nr. 19, 12 mai 1977, p.7
32. Petrescu, Liviu, *Melancolia cunoașterii*, în *“Tribuna”*, 15, nr. 3, 21 ian. 1971, p.3
33. Podgoreanu, Traian, *Structura “Feșelor tăcerii”* în *“România literară”*, 16, nr. 44, 3 nov, 1983, p. 5
34. Pop, Sânziana, [Recenzie], în *“Luceafărul”*, 9, nr. 15, 9 apr. 1966, p.2
35. Radu, Traian, [Recenzie], în *Flacăra*, 33, nr. 31, 3 aug. 1984, p. 9
36. Raicu, Lucian, [Recenzie], în *“Flacăra”*, 20, nr. 24, 12 iun. 1971, p.15
37. Sălcudeanu, Nicoleta, *În absența cenzurii*, în *“Vatra”*, 31, nr. 9-10, sep.-oct. 2004, p. 134-136
38. Sângeorzan, Zaharia, [Recenzie], în *“Cronica”*, 19, nr. 30, 27 iul. 1984, p. 6
39. Sângeorzan, Zaharia, *Progres literar și realism literar*, în *“Contemporanul”*, nr. 10, 5 mar. 1971, p.4-5
40. Simion, Eugen, [Recenzie], în *“România literară”*, 17, nr. 29, 19 iul. 1984, p. 10

- 41.Simuț, Ion, [Recenzie], în “Astra”, 20, nr. 11, nov. 1985, p. 12
- 42.Simuț, Ion, *Augustin Buzura “Orgolii”*, în “Echinoc.” 9, nr. 6-7, iun.-iul. 1977, p. 4
- 43.Simuț, Ion, *Oglinzi deformate*, în “România literară”, 38, nr. 36, sep. 2006, p. 13
- 44.Sorianu, Vlad, [Recenzie], în “Ateneu”, 8, nr. 5, mai 1971, p.9
- 45.Sorianu, Vlad, [Recenzie], *Între șansă și eșec*, în “Ateneu”, 17, nr. 4, dec. 1980, p.7
- 46.Sorianu, Vlad, *Augustin Buzura: “Drumul cenușii”*, în “Ateneu”, 26, nr. 8 (237), aug. 1989, p. 6.
- 47.Sorianu, Vlad, *Recenzie*, în “Ateneu”, 12, nr. 1, feb. 1975, p. 5
- 48.Ștefănescu, Alex, *Fețele romanului*, în “România literară”, 30, nr. 9, feb. 1997, p.4
- 49.Ștefănescu, Alex. *Romanul “Refugii” lansat la New Zork: Evenimentul literar*, în “România literară”, 28, nr. 23, 14-20 iun. 1995, p. 10-11
- 50.Ștefănescu, Alex., [Recenzie], în “Convorbiri literare”, 90, nr. 9, sep. 1984, Supl. “Pagini bucovinene”, 3, nr. 9, p. 2
- 51.Ștefănescu, Alex., *A râde nu numai de defectele oamenilor, ci și de omul însuși*, în “România literară”, 37, nr. 42, 27 oct.-2 nov. 2004, p. 4
- 52.Ștefănescu, Alex., *Revenire spectaculoasă*, în “România literară”, 32, nr. 24, 16-22 iun. 1999, p. 4
- 53.Teuțișan, Călin, “*Orgolii “, sau despre trădarea cuvintelor*, în “Contemporanul-idee europeană”, 15, nr.6, iun.2004, p.2
- 54.Teuțișan, Călin, *Augustin Buzura: “Recviem pentru nebuni și bestii”*, în “Apostrof”, 14, nr. 12 (163), 2003, p. 6-7
- 55.Tomuș, Mircea, [Recenzie], în “Transilvania”, 9, nr. 9, sep.1980, p.39
- 56.Ungureanu, Cornel, [Recenzie], în “Orizont”, 22, nr. 6, iun. 1971, p. 64-65
- 57.Ungureanu, Cornel, [Recenzie], în “Orizont”, 31, nr. 32, 7 aug. 1980, p.2
- 58.Ungureanu, Cornel, [Recenzie], în “Viața românească”, 79, nr. 12, dec. 1984, p. 57-61
- 59.Ungureanu, Traian, [Recenzie], în “Amfiteatru”, 18, nr. 7, iul. 1984, p.2
- 60.Vlad, Ion, *Proprietățile discursului analitic*, în “Tribuna”, 15, nr. 9, 4 mar. 1971, p.2-3
- 61.Vlad, Ion, *Romanul observației, analitice*, în “Tribuna”, 24, nr. 35, 28 aug. 1980, p. 9
- 62.Vrancea, Dinu, *Augustin Buzura, De ce zboară vulturul?*, în “Steaua”, 17, nr.11, nov. 1966, p.103
- 63.Zaciu, Mircea, [Recenzie], în “Steaua”, 31, nr. 8, aug. 1980, p.30-31
- 64.Zaciu, Mircea, [Recenzie], în “Steaua”, 32, nr. 10, oct. 1981, p.34-35

Cuvinte cheie: recviem, monolog, strategii, subversiv, dogmă, heterodiegetic, homodiegetic, metanarațiune, plurivocitate, novatorism.